

ΕΒΔΟΜΑΣ

ἜΤΟΣ Α' 1884

ἘΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΑΠΘ. 86

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

Β'.

Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης.

Σκιαγραφία ζώντος προσώπου επιφανῆ κατέχοντος θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ κοινωνίᾳ, εἶνε Συμπληγάδες πέτραι περὶ τὴν διέλευσιν τῶν ὁποίων θὰ ὤχρια ὁ ἀργοναύτης ἐρευνητής. Ἡ χεὶρ ὀκνεῖ νὰ κατασπεύρῃ καὶ τὰ δικαιότερα ἀνθρῶπι καὶ κεφαλῆς, ἣν δὲν ἐκάλυψεν ὁ τάφος, ἐνῶ διατρίβει ἀνὸς οὐχὶ ἀσμένως, τοῦλάχιστον λεπτομερέστερον, περὶ τὰς ἀτελείας, ἀφ' ὧν καὶ οἱ τελειότεροι τῶν θνητῶν ἀδύνατον εἶνε νὰ διαζευχθῶσιν. Εἰλικρινῶς λυποῦμαι τοὺς ὑπερθεῖν τῆς κοινῆς τῶν ὁμοίων τῶν σφαίρας ὑψωθέντας, οἵτινες ἤθελον ἀξιώθῃ ν' ἀναγνώσῃ τὰς ἐαυτῶν βιογραφίας· τὰ προκληθησόμενα αἰσθήματα θὰ ἦσαν πιθανῶς δυσάρεστα· ἰστάμενοι μεταξὺ τοῦ κόλακος, καὶ τοῦ αὐστηροῦ ἐπικριτοῦ, θὰ ἔκτεινον τὸν πρῶτον, θὰ ἠσθάνοντο εὐλογον κατὰ τοῦ δευτέρου πικρίαν. Ὁ ἀντίειπῃ τις, ὅτι ἡ ἀλήθεια ἀπαλλάσσει ἐξ ἀμφοτέρων· καὶ ἄλλ' ὅταν γράφῃ τις τὴν ἀλήθειαν ἐξαιρῆ τὴν προσωπικότητα τοῦ βιογραφουμένου, ἀκριβῶς λόγῳ εὐλαβείας πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν κοινὴν γνώμην, μήπως δὲν τρέχει τὸν κίνδυνον, καίτοι στενῶς χαρακωθεὶς ἐντὸς αὐτῆς, νὰ μεταλλάξῃ τοῦ ἀληθοῦς τὸ ἐπίθετον διὰ τοῦ ἐπὶ τὸ εὐμενέστερον ὑπερβολικοῦ; Μόνος ὁ τάφος ἀποδίδει εἰς τοὺς ἐπιζώντας τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν.

Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ, ὅστις ἠγείται ἤδη τῆς ἀντιπολιτεύσεως, κατάγεται ἐκ τῆς ὀρεινῆς Γορτυνίας, ἐγεννήθη δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ αἱματηροῦ δράματος τῆς ἀναγεννήσεως. Ὁ πάππος αὐτοῦ, ὁ ἐκ τῶν ἐγκρίτων τοῦ Μωρέως ἀρχόντων, ἐσφάγη μικρὸν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπὶ τῇ ἐπιφθόνῳ προνομίᾳ οἰκογενειακῆς σημασίας καὶ βαρύτητος, ὁ δὲ θεὸς του, ὁ ἀρχαῖος στρατηγὸς Κανέλλος Δηλιγιάννης προσέθηκεν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς οἰκογενείας δόξαν καὶ τὴν πολεμικὴν δάφνην, ἀχνίζουσαν ἐπὶ ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ αἵματος τῶν στρατειῶν τοῦ Μωρέως, τοῦ Πέτα, τοῦ Μεσολογγίου. Ἐν μέσῳ τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν παρομαρτουσῶν ποικίλων δυσχερειῶν, ἠύξηνεν ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης ἀναστρεφόμενος ἐν μέσῳ κοινωνίας εὐρεθείσης παρὰ τὸ τέλος ἀγῶνος πολυῦμνῆτου καὶ αἱματηροῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς νέας πολιτικῆς περιόδου καὶ νέων ἀναγκῶν καὶ ἀνθρώπων, ἐφ' ὧν ἔλαχεν ὁ κληρὸς τῆς συντάξεως τῶν ἐνδοξῶν συντριμμάτων, ἅτινα εἶχε καταλίπει τὸ ξίφος καὶ ὁ δαυλὸς τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰρήνης αὔρα ἐπέπνεεν ἐπὶ τὸ ἐρημωθὲν πρὸς-

ωπον τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Αἱ εὐτακτοὶ παραδόσεις τοῦ Κυβερνήτου ἔζων ψηλαφηταὶ ἐπὶ παρὰ τῷ λαῷ, συναπτόμεναι πρὸς τὰς ἀφηγήσεις τῶν λαμπρῶν μεγαλοεργημάτων, τοὺς ἥρωας τῶν ὁποίων ἔβλεπε τις πιναροῦς, ἀλλ' ὑπερηφάνους, διελαιύοντας τὰς ῥύμας τοῦ Ναυπλίου, τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἡ Ἀθῆνα ἀποθέσασα τὸ δόρυ, ἀνελάμβανε τὸν θαλλὸν τῆς ἐλαίας, καὶ παιδευτήρια ἐθεμελιούντο ἐν τάχει εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν γῆν, τὴν πρὸ δεκαετίας μύλις σαλευομένην ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τοῦ πολέμου. Εἰς ἐν τούτων ἐφοίτησεν, καὶ ἀπὸ ἐνὸς τούτων ἀπεφοίτησε, ταχθεὶς μετὰ τὴν τοῦ Πανεπιστημίου φοιτητῶν ὁ πολιτευτῆς, οὗ τὴν σκιαγραφίαν θὰ χαραξώμεν διὰ ταχυτάτων καὶ ὀλιγίστων γραμμῶν.

Ἡ ἐργασία πρὸς εὖνομον σύνταξιν τῆς χώρας, ἐχώρει ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τοῦ Ὀθωνος, διακοπτομένη περιοδικῶς ὑπὸ ἐπαναστατικῶν κλονισμῶν, εὐνοήτων ἐν χώρα βιούση ὑπὸ τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς ἐτύγγανε τότε ἡ Ἑλλάς. Οὐδαμῶς πρόκειται νῦν νὰ μελετήσῃ τις ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ νὰ ἐξενέγκῃ ψῆφον μετὰ τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς περιεπλάκη ἡ πρώτη δυναστεία τῆς χώρας, καὶ ἡ πολεμικὴ ἀριστοκρατία ἡ ἀνακύψασα, δευτέρα μετὰ τὴν προϋπάρχουσαν πολιτικὴν, ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ σταδίου τοῦ Δηλιγιάννη ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν ἀνωτάτην τοῦ ὁποίου βαθμίδα κατέειχεν ὁ ἐκμητρὸς θεὸς του Ρήγας Παλαμηδῆς. Ὑπουργικὸς γραμματεὺς, τμηματάρχης καὶ γενικὸς γραμματεὺς διήλθεν ἱεραρχικῶς ἀπάσας τὰς βαθμίδας τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν δὲ προτεραιάν τῆς ἐκρήξεως τῆς Ὀκτωβριανῆς μεταπολιτεύσεως βλέπομεν αὐτὸν ἰθύοντα ἀποκλειστικῶς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Κράτους ὑπηρεσίαν. Ἀπολαύων τῆς θερμῆς υποστηρίξεως καὶ τῆς ἀκρας ἐμπιστοσύνης τοῦ μακαρίτου Βασιλέως, κερδίσας τὴν πολύτιμον αὐτοῦ ἐκτίμησιν, κατέκτησεν, ὑπὸ τινα ἐποψίαν, τὸν δυσάλωτον, δύσκαμπτον καὶ δύσπιστον ἐκείνον ἡγεμόνα, δίκαιον δ' εἶνε νὰ ῥηθῆ, ὅτι τὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Ὀθωνος ἐπιρροήν του διεχειρίσθη ἐπ' ἀγαθῷ, ὑποβοηθήσας πάσαν ἀγαθὴν τοῦ ἡγεμόνος τάσιν, μοχθήσας νὰ ἐξάσθῃ τὴν ἰδιορροθυμίαν τινὰς, ἀπὸ χρηστοῦ ἀπορροεῖσας σμειδῶτος, ἐγκειμένης ὁμοῦ ἐν τῇ φύσει του, καὶ ἰσχυροποιηθείσας βραδύτερον διὰ τῆς εἰς τὸν Βυτελσβάχον ἡγεμονίδην δοθείσης ἀνατροπῆς καὶ τῆς ἀπόψεως, ἀφ' ἧς ἔβλεπεν, ὡς Βασιλεὺς, τὰ δημόσια πράγματα. Ἐν τῇ τότε περιπα-

νεὶ θέσει τοῦ γενικοῦ γραμματέως ὁ ἀνὴρ ἀνεκνήρυχθη administrateur τέλειος· τοῦτο εἶνε ἰδίως μνείας ἀξίον, ἅτε δὴ ὁμολογηθὲν ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἐβρίθε διακεκριμένων ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις ἀνδρῶν, καὶ οἵτινες δὲν ἀπόκνονον νὰ ἐπιδεικνύωσιν εἰλικρινῆ σπουδὴν διαπυθθανόμενοι συνεχῶς τὰς γνώμας αὐτοῦ. Οἱ σύγχρονοι ὁμολογοῦσιν ὅτι ἦτο πρότυπον φιλοπονίας, ἐμβριθείας καὶ ἀσβρότητος· περὶ τοῦ τελευταίου τούτου δὲν ἔχει τις ἀνάγκην τῆς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων· περὶ τῶν δύο πρώτων μαρτυρεῖ ὁ ἐντελέστατος αὐτοῦ καταρτισμὸς, καὶ ἡ πλήρης γνώσις τῆς εὐρείας τῆς χώρας νομοθεσίας.

Ἡ μεταπολιτεὺσις ἐπῆλθεν ὡς ἀναπόδραστος συνέπεια τῆς ἀπὸ χρηστῆς προαιρέσεως ἐπιμονῆς τοῦ πρώτου Βασιλέως. Διὰ τῶν ἐπαναστάσεων λαλοῦσιν ἀνεπανορθῶτως οἱ λαοὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες παραβιάζουσι τοὺς ὅρκους αὐτῶν, εἴτε νοθεύοντες ἀμέσως τὸ πολίτευμα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως, εἴτε νοθεύοντες αὐτὸ ἐμμέσως διὰ σκοπίμου ἢ ἀπλῆς ἀδιαφορίας περὶ τὰ δημόσια. Ἡ μεταπολιτεὺσις εὐρε τὸν Θεόδωρον Δηλιγιάννη μακρὰν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας· ἀλλ' εἰς τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τὴν ἐπίμονον παράκλησιν ἐνδίδων, ἀνέλαβεν αὐτὸς προσωρινῶς τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ γραμματεῦς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν μετ' ἐλευθέρως παραστάσεως ἐν τοῖς ὑπουργικοῖς συμβουλίοις, καὶ ψήφου συμβουλευτικῆς. Ἀρνηθεὶς νὰ μετέσχη τῆς συνωμοσίας, εἶχε ταχθῆ ἐν τῇ «συνταγματικῇ ἀντιπολιτεύσει», τῇ μερίδι ἐκείνῃ δηλονότι, τῇ ἀξιούσῃ πρωτίστως τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐκλογῶν. Εἰς τοὺς κορυφαίους τῆς συνωμοσίας, μοχθήσαντας νὰ τὸν προσεταιρισθῶσιν, ἀπηύθυνε τὴν ἐρώτησιν ἐὰν ἐμερίμνησεν περὶ τοῦ μέλλοντος ἡγεμόνος· ἡ ἀπάντησις ἦν ἀποφατικὴ, καὶ τὴν ἀπάντησιν ταύτην διεδέξατο ἐτέρα ἀποφατικὴ τοῦ Δηλιγιάννη, παρατηρήσαντος, ὅτι δὲν συμπράττει διὰ τὴν ἐπέλευσιν πολιτικοῦ χάους. Ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις συνήλθεν ἐν τούτοις ἐν Ἀθήναις, ἐντὸς δ' αὐτῆς βλέπομεν τὸν νῦν ἡγέτην τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἄγοντα τριάκοντα ἐξ ὁμόφρονος φίλους καὶ ὁπαδοῦς. Τὸ κυρίως πολιτικὸν στάδιον τοῦ ἀνδρὸς ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἰσχυρῶς πεφορημένος τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς πεποιθήσεως τῆς πολιτικῆς τάξεως, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπέλευσιν, μὴ ἐπαυθείσης αὐτοῦ, καὶ ἐπέμενος ταῖς πεποιθήσεως αὐτοῦ, ἠγωνίσθη νὰ καταστῆλη, κατὰ τὸ ἐφικτόν, τὰς ὑπερχειλίσεις παραφορῶν, δεικαιολογημένων ἴσως ἐκ τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ κοχλάζοντος εὐγενοῦς αἰσθήματος, ἀλλ' ἀδικαιολογητῶν κατ' οὐσίαν. Ἦτο ἐκπε-

τραχειάς ίνας· ή υπερτροφία των κολοκυνθίων κατέστη άσυμβίβαστος με τās απαιτήσεις της χύτρας· αϊ δε τομάται χλωρωτικαι πάσχουσι άναμίαν άπελπιστικην δια τās εδυνειδήτους μαγειρίσας. Τās γαστρονομικās ταύτας ζημίας δέν άναπληροϊ έπαρκώς ή έμφάνιςις των κραμβών, ών αϊ φαλακραι κεφαλι ταλαντεύονται επί των νώτων των υποζυγίων ώς — έπιτραπητω μοι ή macabre αύτη και άνάλογος πρός τó θέμα παρομοίωσις—λευκάζοντα κρανία!

***

Δέν είνε πλέον θέρος, και δέν είνε άκόμη χειμών. Η στέρησις είνε πρόσφατος· ή έποχή της γενικής άνανεώσεως είνε μακράν και τó πνεύμα δέν άπέκτησεν άκόμη την έξιν, την έγκαρτέρησιν του χειμώνας, έπισθεν της όποιας θαλλει λεληθώς ή έλπίς. Αλλ' ένψ στερούμεθα των εύσεργημάτων και των άπολαύσεων εκάστης των άνωτέρω δύο έποχών, ύπιστάμεθα όλα τα δυσάρεστα άμφοτέρων. Ακόμη τρέχει τις τόν κίνδυνον να εύρη έντός της κύμβης του προϊνού καφέ ή έντός του άχνίζοντος πινακίου του ζωμού μυζαν, ής ή πησίς έγένετο χαλαρά εξ άτονίας· άκόμη ήχει τó άπατόπαιον αώλημα του κώνωπος, συνεπικούρον έχον τών άγριον μυκηθών του σαλεπτοσί, όστις κατά την ώρα του βαθούς θηρου διακόπτει άποτόμως τó εύχάριστον των κοιμημένων ύνειρον. Ακόμη τó ψυχος δέν ένάρκωσε τούς αίμωδιφείς εκείνους μικροσκοπικούς βρυκόλακας, ών και αύτό τó άηδές ύνομα προκαλεί κνισμόν νευρικών· ώστε ή νυκτερινή άνάπαυσις πολύ άπέχει από του να είνε τελεία.

Ο ήλιος, ύπηγός, βραδυνει ν'άνατείλη· και έντός της πρωϊνης όμίχλης άνακινούνται τα σπέρματα των ρευματισμών και της πνευμονίας. Αμφιβάλλει τις περιπατών άν πρέπη να βαδίση υπό σκιάν ή υπό τās ήλιακάς ακτίνας· ή ταπεινή θερμοκρασία της πρώτης δέν είνε πλέον εύχάριστος, και των δευτέρων την άμυση θέρμανσιν δέν άντέχει άκόμη τó σώμα. Παχεία ή κόνις των ύδάων, πολλαπλασιασθεϊσα εκ της γοργής κατά τó θέρος κινήσεως και μη στερεοποιηθεϊσα άκόμη υπό των άλλεπαλλήλων υετών, άναπηδά εις παν βήμα πνιγηρά μέχρι των μυκτήρων. Ο γλυκύτατος της μεσημβρίας ύπνος, ή λουσιμέριμος siesta καταργεϊται δια τούς πολλούς εξ ανάγκης ενεκα της σμικρύνσεως της ήμέρας. Οί περιπατητικοί είνε άμφιβολοί άν πρέπη να τραπώσιν εις τόν χειμερινόν κωνοτρόχην περιπατον των Πατισίων ή εις τόν λίαν άναπεπταμένον χώρον των Στύλων. Οί στωϊκοί των πλατειών εύρίσκουσι πνιγηρόν τόν έν αυτοίς συνωθισμόν κατά τās ήμέρας των μουσικών συναυλιών. Αϊ άτρομοι, ύδροχαρείς ναϊάδες δέν τολμώσι πλέον να κατέλθωσι στιρηδόν εις τήν παραδώσασί τ' άβρά των μέλη και τήν δροσεράν έπαφήν του κύματος της φαληρικης θαλάσσης, και εις τήν θίνα της ερήμης άκτής δέν άποτυπούται πλέον τó έγνος των μι-

προσκοπικών ποδών των. Η νύξ έπέρχεται ταχεία. Ο ήλιος δύει μετά σπουδής ώσει κεκμηκός και μετά βραχύ διάλειμμα άμφιλοκής άπονται τά φάτα. Τότε τó δίλημμα της άμφιβολίας άναγεννάται και πάλιν πρό της ίματιοθής. Τó έπανωφόριον είνε άριετώ βαρύ· πλην άφ' έτέρου ή ήμερήσιος ένδυμασία είνε πολύ έλαφρά. Και μετά την τοιαύτην άμφιταλάντευσιν και μετά την άπόφασιν, ήτις ώς επί τó πλεϊστον δέν είνε ή φρονιματότη, έξέρχεται ο άδιόρθωτος νυκτοβάτης, ο μη συνειθισας να υποβάλλη του χρόνου αύτου την χρήσιν εις τούς άύστηρούς κανόνας της μεθοδικότητος· αλλ' έξέρχεται εκ συνηθείας, διότι άγνοεϊ πού να μεταβή. Τά πρώτα σύμνεφα του Σεπτεμβρίου έφυγάδευσαν τās έσπερινάς διασκεδάσεις. Μονήρη τινά φάτα άμυδράς λάμπουσι διασπαρμένα εις τó πρόην κατάφωτον και θορυβώδες πέδιον του Όλυμπίου και έν τή σκιασεία άνυφούνται τα όρρανα θεάτρα έρημα και σιωπηλά ώς μωσωλεία. Την ήγώ δέν ταράσσουσι πλέον ούτε οί πυροβολισμοί των μιμικών παραστάσεων, ούτε ο ευριγμός του τροχιοδρόμου. Και ο άπόκληρος θαμιστής περιέρχεται έξωθεν του καφενείου άμφιβολος άν πρέπη να καθήσιν εις τó υπαιθρον εκτιθέμενος εις τήν όλέθριον ύγρασίαν, ή να υποβάλλη τούς συνειθισάντας εις τó οξυγόνον πνεύμαός του εις τήν βαρείαν και πνιγηράν άναθυμίασιν της αίθούσης και τήν άκοήν του, συνειθισασαν εις τās χαριέσασ μελωδίαις των κωμειδουλίων, εις τόν μονότονον γρυλλισμόν του ναργιλέ και εις τούς σπαρκατικούς τόνους των έμμανών πολιτικών συζητήσεων.

***

Ακόμη ή άκατάστατος έποχή και ή κυμαινομένη θερμοκρασία δέν έπιτρέπει τās τερπνάς έσπερίδας· άκόμη δέν ήχησαν τά πρώτα φαιδρά του χοροϋ προανακρούσματα, άν και τήν γαλήνην της οικουγενιακής έστίας, ταράσσουσιν ήδη αϊ συζυγικαι έριδες περί αγοράς των άπαραιτήτων χειμερινών καλλωπισμών. Ακόμη ή σχολάζουσα βουλή δέν παρέχει ύλην συζητήσεως εις τούς πολιτικομανείς. Ακόμη ο οίνος της νέας έσοδείας κοχλάζει ζυμούμενος έντός των βυτίων και δέν δροσίζει τόν λαρυγγα των φιλοποτών. Ακόμη οί νέοι γείτονες δέν έσχίσθησαν με τούς καλαιούς και οί παλαιοί δέν έμαθον όλας τās ιδιότητας και τās εξεις των νέων. Ακόμη ο οικοδοπότης δέν είνε βέβαιος περί του φερεγγού του νέου έννοικιαστοϋ του, και άκόμη ο πτωχος σπουδαστής διατάζει περί των ευμενών διαθέσεων του ξενοδόχου του εις τó κεφάλαιον της πιστώσεως. Ακόμη οί έμποροι άναμένουσι την έναρξιν της εκποίσεως των προμηθειών των, διότι καθεϊς διατάζει άκόμη να προβή εις τήν χρηματικήν θυσίαν της άποκτήσεως των χρεωδών δια τήν έπιχειρημένη έποχήν. Ακόμη ή θέμις υπό την έπήρειαν της όκνηρίας των διακοπών έργάζεται με υωθρότητα και οί δικηγόροι δέν δύνανται να ίκανοποιησώσι

τās άπαιτήσεις των έπισευδόντων πελατών. Ακόμη αϊ άφροσύναι του χειμώνας δέν έφριψαν εις τήν κλινην Ικανούς άσθενείς, και οί Ιατροί έν άπραξία άγωνίζονται μόνον επί ματαίω να πρώνωσι τήν χρονίαν βήχα των φθισικών, ήτις έγένετο τραχυτέρα και ζηροτέρα. Ακόμη αϊ συχναϊ θρησκευτικαι έορταϊ δέν συνάγουσιν άγγελιδόν εις τούς ναούς τούς εύσεβείς, πρόσάπελπισμόν των ζηλωτών έπιτροπών. Ακόμη ο μαθητής, δέν συνειθισε τούς νέους διδασκάλους και τα νέα μαθήματα, και ο φοιτητής άκόμη, μετά την παρατεταμένη θερινήν χαύνωσιν και άκηδϊαν, δέν αισθάνεται έπαρκή όρεξιν όπως εγκαινίση την περίοδον της νυκτερινής μελέτης. . . .

Υπό τó κράτος της άμφιβολίας ταύτης, υπό την άνϊαν της άθεβαιότητος, θερμός γεννάται έν τή ψυχή ο πόθος και ειλικρινής άνέρχεται εις τά χείλη ή εύχή οπως παρέλθη όσον θάσσον ή νόθος, ή έπίπλαστος, ή άχαρις αύτή έποχή. Από τó έπίθουλον θάλπος του φθινοπώρου προτιμότερον τó δριμύ και ύγιεινόν ψυχος του χειμώνας. Από την κατηφι όμίχλην του, προτιμότερα ή βροχή, ή καθαιρούσα την γήν από τά παντοία μιάσματα και ζωογονούσα τά σπέρματα της βλαστήσεως. Από την νοσηράν ωχρότητα της έτοιμοθανάτου φύσεως, προτιμότερα ή άσπιλος της χιόνος λευκότης. Από την μονοτονίαν και τήν στέρησιν των άστεροφεγγών νυκτών του, προτιμότεραι αϊ νύκτες εκείναι αϊ κελαινεφείς, καθ' ας ο άνεμος πνέει βίαιος και ή βροχή στίζει τās ύάλους των παραθύρων, και της βροντής ή παρατεταμένη άπήχησις οσει τά παραπετάσματα, ένψ παρά την θαλπυρήν της σπινθηρίζουσας έστίας συναθροίζονται αϊ άθφαϊ όμηγύρεις και έν τή γαληναία άπολαύσει της οικιακής ειρήνης αναφύονται, πλέκονται, κρατύνονται τά μεγάλα, τά γνήσια, τά αϊώνια αισθήματα της άνθρωπίνης ζωής.

X. ANNINOS.

Ο ΕΝ ΡΩΜΟΝΙΑ ΜΙΣΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

B'. Συνημία 181 σελ. 277.

Οί Φαναριώται έτυράγησαν και έλθεστευσαν τήν Ρωμουρία· Εξέρυλσαν και διέφθειραν τόν ρωμουρικόν λαόν. Διέδωκαν τόν έλληνοισμόν έν Ρωμουρία. Επεδουλεύθησαν και κατεδίωξαν τήν ρωμουρικην γλώσσαν· Εδολόγηθησαν άνάρδωρα και έπιβοόλωε τόν Θεόδωρον Βλαδιμηρέσκον, τόν πολιτικόν τούτον άναγενητήν της Ρωμουρίας κτλ.

Η τόση άπολύτως διατυπωμένη κατά των Φαναριωτών κατηγορία είνε τó μέν υπερβολική, τó δε ψευδής. Δέν θέλω να ισχυρισθώ ότι οί Φαναριώται ύπήρξαν πάντες άγγελοί ή πρότυπα ήγεμόνων. Απεναντίας τινές αυτών έπραξαν πολλά κακά έν Ρωμουρία· άλλ' άλλοι έπραξαν και ούκ όλίγα καλά, ών ενεκα ήδύναντο τούλάχιστον αυτοί να εύρωσι χάριν εις

τά όμματα των ρωμουών πατριωτών. Ο γράφων ιστορίαν δέν πρέπει να λησμονή ότι τά Ιστορικά γεγονότα δέν εξετάζονται αυτα καθ' αυτα και μεμονωμένως, αλλά σχετικώς προς τήν έποχήν καθ' ήν έλαβον χώραν, προς τήν πολιτικήν και κοινωνικήν κατάσταση των τότε λαών, προς τά προκαλέσαντα αυτα αίτια και προς τήν άνατροφήν των δρώντων προσώπων, ών τās πράξεις, όπως ήμεθα δίκαιοι, δέν πρέπει να κρίνωμεν κατά τās ιδέας, ας ήμεϊς νυν περι δίκαιου και άδίκου, περι όρθου και ψευδούς, περι άγαθου και κακού έχομεν, αλλά καθ' ας ή τότε κοινωνία περι αυτών τούτων ειχεν έσοχηματισμένας. Πόσα προξενούτα ήμιν φρικην, καθ' ήν έποχήν έτελούντο έθεωρούντο άρεταϊ! Η Γραφή είναι πλήρης πράξεων, αίτινες νυν θα ενεποιούον βδελυμίαν και παρ' αυτοίς έτι τοίς Βεδουνοίς, και όμως τότε έθεωρούντο ως κατ' έξοχήν άρέσκουσαι εις τόν Θεόν, όστις μάλιστα και ώργίζετο άν έβλεπε τούς Έβραίους υωθράς προς τήν έκτέλεσιν αυτών έχοντας, και έτιμώρει άύστηρώς αυτοίς επί τούτω. Αν Ναπολέων ο Γ' εισήρχετο εις τó πρωσσικόν στρατόπεδον χωρικού φέρων στολήν και κατηνάγκαζεν ούσάρον τινά να τόν φονεύση, ή αν έβουάζε τόν μονογενή αύτου υιόν επί του βωμού του Θεού των πολέμων όπως δια του ένός ή του άλλου τρόπου εξλεωση αυτόν και άπαλλάξη τήν Γαλλίαν της πρωσσικής έπιδρομής, θα έθεωρεϊτο κατά συγκατάθεσιν πατριών και θα προύκαλει, αν ούχι τόν γέλωτα, τούλάχιστον τόν οϊκτον. Και όμως ο Κόδρος και ο Αριστόδημος θεωρούνται και νυν έτι ήρωές και πρότυπα φιλοπατριδων ήγεμόνων. Αν ο Ναπολέων διά τούθ θανάτου του ήθελεν άποδώσει την νικην εις τούς Γάλλους, θα έδραίωσε δια τούτου την δυναστείαν του επί μακρά Ισως έτη. Αλλ' έν Αθήναις, ο θάνατος του Κόδρου συνέτεινεν άπεναντίας εις τήν κατάλυση της βασιλείας. Και δια τούτο; Διότι άλλοι καιροί, άλλα ήθη, άλλα ιδέαι, άλλα περιστάσεις. Αλλά τόν Ιστορικόν τούτον νόμον οί μετα τασάυτης έμπαιθείας κατά των Φαναριωτών γράφοντες ρωμουνοί Ιστορικοί και δημοσιογράφοι δυστυχώς λησμονούσιν, ως εκ τούτου και εις πεπλανημένας κρίσεις άγρονται, και εις παρακεκινδυνευμένα συμπεράσματα καταλήγουσι.

Εις κακώς έννοουμένην εθνικήν φιλοτιμίαν ύπεικόντες, κηρύττουσιν ως Ιστορικήν και άναμφισβήτητον αλήθειαν ότι οί σπουδαιότεροι Ιστορικοί πάντων των εθνών ρητώς διαφεύδουσι. Αλλά δέν έπρεπε να λησμονώσιν ότι ή έποχή εκείνη, καθ' ήν ή Ρωμουνία, ως λέγουσιν, έτυραννεϊτο και έστέναζεν υπό τούς Φαναριώτας, ήτο έποχή άπαισιχ δια πάντας εν γενέει τούς λαούς, και ιδίως τούς της Ανατολής, οτινες υπό τήν τουρκικήν δεσποτείαν ούτε ήνωμοούντο, ούτε ήγθου. Δέν έπρεπε να λησμονώσιν ότι και αύτή ή Γαλλία, ή πρωτόκοκος αύτη της Ρωμουρίας αδεϊφή, κατά τήν αύτην άκριβώς έποχήν, έστέναζεν υπό σύ-

στημα φαυλότητος και ληστείας, όπερ κατέληξεν εις τήν μεγάλην γαλλικήν επανάστασιν: ότι κατά τήν αυτην εκείνην έποχήν εκυβέρηα τήν Αγγλίαν, τήν μητέρα αυτην των συνταγματικών ελευθεριών, ο Βαλπωλ ο αναβιδάσας πράγματι εις έπιστήμην τήν φαυλότητα και συντάξας τιμολόγιον των συνειδήσεων.

Περί Ιταλίας και Γερμανίας ούδέν λέγω, διότι αυταϊ διηρημέναι και έρμαιιον της τε αντιζηλίας και φιλοδοξίας των κληρικών και των διαφόρων ήγεμόνων παρίστων άλγεινοτάτην εικόνα έσωτερικής άποσυνθέσεως και έλεινότητος.

Οί Φαναριώται, και αν ήθελον έτι, ήδύναντο να φανώσιν άνωτεροι της έποχής των; Ηδύναντο αυτοί μόνον εν μέσω της γενικής διαφθοράς και της ως εκ των άλλεπαλλήλων πολέμων παραλυσίας, έχοντες και τήν σπάθην του άσιανου δεσπότου επί της κεφαλής των αιωρουμένων, να αντιστρατευθώσι κατά του βέυματος, και έντός του βραχυτάτου χρόνου ήγεμονίας διηνηκώς άπειλουμένης και ύποσκαπτομένης να άνοικοδομήσωσι πανταχόθεν καταρρόον πολιτικόν οικοδόμημα και να θεραπεύωσι κοινωνικās πληγās γαγγαρνώδεις ως εκ του χρόνου καταστάσας;

Αν ήδύναντο και δέν τó έπραξαν, είναι αξιοί άνάθεματος. Αλλά τίς, μη άποτετυφλωμένος υπό του μίσους και παραπαϊων Ιστορικός δύναται να ισχυρισθώ εύσυνειδήτως τούτο; Τίς άγνοεϊ ότι οί Φαναριώται δέν έπέμποντο υπό της κυριαρχου δυνάμεως εις Ρωμουρίαν όπως ρυθμίσωσι τά κατ' αυτην και τήν αναπλάσωσι—και ότι ουδόλωε τήν ανατιθεμένην αυτοίς έντολήν προέδιδον, αν έτυράννον και άπεργύνομεν τήν χώραν;

Υπηρεταί και άπεσταλμένοι του είδεχθεστέρου των δεσποτισμών, δέν ήδύναντο βεβαίως να ήναι διοργανωται και άναμορφωται λαών. Αν δε του κανόνος τούτου εξηρέθησαν τινες, ως θα ιδώμεν κατωτέρω, αν εύρέθησαν τινες αυτών ζητήσαντες να οικοδομήσωσι τι εν μέσω του χάους εκείνου, να εγκαινίωσι νέαν έποχήν εν τή ταλαιπωρουμένη εκείνη χώρα, ένθα άνα πάσαν στιγμήν αϊ ραδιοργαϊαι της Ρωσσίας, Αυστρίας και Τουρκίας συνεκροούντο, παραλύουσαι πάσαν εύγενή πρόθεσιν, πάσαν φιλελευθεράν άπόπειραν, πάσαν φιλάνθρωπον ένέργειαν, τούτο κυριώς οφείλεται εις τήν επί των ήγεμόνων εκείνων έπίδρασιν των του έλληνοισμού παραδόσεων.

Οί Φαναριώται έτυράγησαν τήν Ρωμουρία.

Έστω. Αλλά; κατά τήν έποχήν εκείνην, οί υπό τήν Τουρκίαν λαοί—παρλείπομεν τούς της Δύσεως, οτινες δέν ήσαν βεβαίως εις καλιτέραν κατάσταση—εις τιαούτην ειχον περιέλειθι ήθικήν κατάπτωσην, εις τοιαύτην ήσαν κοινωνικήν άθλιότητα, υπό τόσφ θηριώδη δεσποτισμόν ήσπαιρον, ώστε ο συγκρίνων προς τήν θέσιν αυτών τήν της Ρωμουρίας υπό τούς Φαναριώτας, μετ' όλην τής εις τούτους άποδιδωμένην τυραννίαν,

δέν δύναται να θεωρηση αυτην ως εύτυχή και έπίφονον.

Αλλως τε και οί πρό των Φαναριωτών έγγχώριο ήγεμόνες, έπίσης και οί μετ' αυτους, δέν διεκρίθησαν επί αγαθή διοικήσει και δικαιοσύνη, ή δε Ιστορία άναφέρει πολλās αυτών πράξεις, δι' ας, ούχι ήγεμόνων, αλλά και ο έσχατος των ανθρώπων νυν θα ήσχύοντο.

Οί πρό των Φαναριωτών έγγχώριο ήγεμόνες εις έν και μόνον ήσχυλούντο, εις τās κατ' άλλήλων ραδιοργαϊαις. Ο άναγινώσκων τήν ιστορίαν της έποχής εκείνης θαμυάζει πώς ο δυστυχής εκείνος λαός ήδουνήθη να άναλάβη μετά τήν μακροχρόνιον εκείνην πολιτικήν και κοινωνικήν παραλυσίαν, ής όμοιον δέν εύρίσκωμεν σχεδόν έν τή Ιστορία. Μόλις άνήρχετο τις εις τόν ήγεμονικόν θρόνον και άμέσως χιλιαϊ σκευωρία κατ' αυτου εύφαινοντο υπό των βογιάρων, ότε μέν προς τόν ένα, ότε δε προς τόν έτερον των μνηστήρων άποκλινόντων. Τās σκευωρίας ταύτας έπεβοήθηον και αϊ άλλεπαλλήλαι έγερσιπτώσεις των έν Κωνσταντινουπόλει βεζυρων, οτινες έν ταις αντιζηλίας ταύταις των ρωμουών βογιάρων εύρισκον άνεξάντηλον πλουτισμού μεταλλεϊον. Επί τέλους ή Πύλη, έπωφελουμένη τήν τοιαύτην κατάσταση, άπεφάσισε να κυβερνήση τās Ηγεμονίας δια τουρκων πασσάδων, αλλα—λέγει ο W. Wilkinson, γενικός πρόξενος της Αγγλίας κατά τās αρχάς του παρόντος αϊώνος εν Βουκουρεστίω, και ως εκ τούτου εις θέσιν να γινώσκη καλώς τά εκει συμβαίνοντα—αϊ ραδιοργαϊαι του μεγάλου διερμηνωός Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, θέλοντος να δώση τó έν των Βοεβοδάτων εις τόν υιόν του Νικόλαον, έπεισαν τήν τουρκικήν κυβερνήσιν να εισαγάγη νέον σύστημα.

Δέν θέλομεν ν' άμφισθητήσωμεν τόν ισχυρισμόν του άγγλου πρόξενου ότι ο Αλεξάνδρος Μαυροκορδάτος έρραδιοούρησεν έν Κωνσταντινουπόλει ύπερ του υιού του. Αλλά τούτο δέν ένδιαφέρει τοίς Ρωμουνοίς. Αν έβλάθθησαν εκ των ραδιοργαϊών του μεγάλου διερμηνωός, έβλάθθησαν οί μέλλοντες να διοικήσωσι τά βοεβοδάτα πασσάδες. Οί Ρωμουνοί ωφελήθησαν, διότι, όσον μίσος και έν τρέφωσι κατά των Φαναριωτών, δέν πιστεύομεν να ισχυρισθώσιν ότι θα εκυβερνώτο κάλλιον υπό των πασσάδων. . . .

Η Πύλη βεβαίως δέν άπέστειλε τούς Φαναριώτας εις τās Ηγεμονίας, όπως άνοργανώσωσιν αυτάς και θεραπεύωσι τά έν αυταις υπό του παρελθόντος έπισωρευθέντα δεινά. Απεναντίας επέβαλλεν αυτοίς—και ένταυθα ακολουθοϋμεν τόν αυτόν Wilkinson—να ίκανοποιώσι πάσας τās άπαιτήσεις της τουρκικής κυβερνήσεως, είτε περι χρημάτων, είτε περι άλλου τινός προέκειτο. Ενωμίσε δ' αυτους καταλληλότατα όργανα δια τήν νέαν πολιτικήν, ήν προστίθετο να εγκαινίση έν τή χώρα εκείνην.

Τί εξάγεται εκ των λόγων τούτων του άγγλου πρόξενου; Ότι οί Φαναριώται άπεστέλλοντο εις τās Ηγεμονίας όπως

ἐφαρμόσωσιν ὠρισμένην πολιτικὴν — τὴν αὐτὴν δηλαδή πολιτικὴν, ἣν ἡ Πύλη ἐφαρμόζει καὶ ἐφαρμόζει ἔτι κατὰ μέγα μέτρος ἐν ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἄν δὲ μετὰ τῶν φαναριστῶν ἡγεμόνων εὐρέθησαν τινες παρεκκλίνας τῆς πολιτικῆς ταύτης καὶ θελήσαντες νὰ καταστῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν κυβερνωμένην χώραν, τοῦτο ὀφείλεται, ἐπαναλέγω, ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτούς καὶ εἰς τοὺς ἐλληνισμοὺς τὰς παραδόσεις, αἵτινες τοὺς ἐνέπνεον. Οἱ ἡγεμόνες αὐτοὶ ἐφάνησαν πράγματι ἀνώτεροι τῆς ἐποχῆς των.

Πρῶτος φαναριστὴς Ὁσποδάρους ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Πύλης εἰς Βλαχίαν ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος, υἱὸς τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου, ἡγεμονεύσας ἐπανειλημμένως ἐν ἀμποτέραις ταῖς ἡγεμονίαις.

Ὁ Ὁσποδάρους οὗτος, κατὰ τὸν *Λαουράνον*, ἦτο «άνηρ αἰμοβόρος καὶ ἀσπονδος ἐχθρὸς τῶν Ῥωμούνων», (omu cruntu si inimic mare allu Românilor.) Καὶ πράγματι κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐν Βλαχίᾳ ἡγεμονίαν, εἶτε ὑπὸ τῆς Πύλης διαταγᾶς, εἶτε θέλων νὰ συγκρατῆ διὰ τοῦ φόβου τοὺς κατ' αὐτοῦ συνωμοτοῦντας βογιαρούς, ὑπέβη τυραννικώτατος. Ἀλλὰ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἡγεμονίαν, τὴν καὶ μακροτέραν, ὁ χαρακτῆρ τοῦ ἀνδρός μετεβλήθη ὅλως.

Ὁ Διονύσιος Φωτεινός, ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῆς Βλαχίας, ἀφοῦ διὰ τῶν ζοφερωτέρων χρωμάτων ἀπεικόνισε τὴν πρώτην τοῦ ἀνδρός ἐν Βλαχίᾳ ἡγεμονίαν, προκειμένου περὶ τῆς τελευταίας καὶ τῶν δύο ἐν Μολδαυίᾳ ἡγεμονιῶν τοῦ παριστᾶ αὐτόν ὡς ἀνδρᾶ «πρὸς τοὺς ἀρχοντας πᾶσαν καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐλεήμονα καὶ εἰς τὸν λαὸν δίκαιον». Ἀλλαχού δὲ τῆς ἱστορίας του λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι «ἦτο ἀνθρωπὸς εἰς ἄκρον μεμαθηκώς, εἰς τε τὴν φιλοσοφίαν πεπαιδευμένος καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν ἐξεσηκνήμενος, εἰδήμων καὶ εἰς ὅσα ἀνηκούσι κυρίως νὰ γνωρίζῃ ἕνας ἡγεμόνας, ἐπομένως πλήρης εὐλαθείας εἰς τὰ μοναστήρια καὶ ἐλεημάτων εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἐν συντόμῳ ἔμφροντις πατῆρ τῶν ὀρφανῶν, χηρῶν καὶ ξένων, δίκαιος εἰς τὰς κρίσεις τοσοῦτον, ὥστε οἱ πλείστοι ἀνευ κρισιολογίας ἐξεπλήρουσαν τὰ χρεῖα των. Ἡ τζάρα (χώρα) ἦτο εὐχαριστημένη, ἐκτός μερικῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἔδειξαν ἀχαριστίαν κτλ. . . .» Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἡγεμονίαν, «ἐξοικονόμησε μὲ ὀλίγα δοσίματα ὅλως τὰς τῆς βασιλείας ἐπιταγὰς καὶ οὐδένα γεωτερισμὸν ἐβγάλε, μάλιστα ἐξήλειψεν ὄλα τὰ κακὰ ἐθίμα. . . . ἦτο προσετὶ ἐλευθέρως κατὰ τὴν χεῖρα καὶ ἐπίμονος εἰς τὸν λόγον του, ἐτίμα τοὺς ἀρχοντας, τοὺς πτωχοὺς τινὰς δὲν ἠδίκαε, δι' ὅ καὶ ἦτον ὑπερευχαριστημένη ἡ τζάρα».

Ὁ Διονύσιος Φωτεινός ἔγραψε τὴν ἱστορίαν του κατὰ τὰ ἐγγύρια χρονικά, δὲν φαίνεται δὲ πολὺ φίλος τῶν φαναριστῶν, οὗς πάσης περιστάσεως δράττεται ὥπως στιγματίζῃ! Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἂν ὑπο-

1. Εἶχον σκοπὸν νὰ μὴ ἐπιβαλεθῇ τὴν μαρτυρίαν οὐδένοσ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, ἀρκοῦμενος

τεθῆ, ὅτι τὴν ἀνωθὶ εἰκόνα ἔγραψεν ὀλίγον ὑπερβολικῆν, ἐπραξε τοῦτο, οὐχὶ ἐκ προθέσεως, ἀλλ' ἀκολουθήσας τοὺς ἐγγύριους χρονολογίους. Ἄλλως τε, καὶ αὐτὸς ὁ Μαυροκορδάτος, ἀναφέρων τὴν δευτέραν τὴν Μαυροκορδάτου ἡγεμονίαν ἐν Βλαχίᾳ, λέγει: «τότε ἤρξατο νὰ κυβερνεῖ φιλανθρωπικώτερον, πρὸς ἐξίλειψιν τῶν κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡγεμονίας ἀμαρτιῶν του. ὠκοδόμησε τὴν μονὴν τοῦ Βουκουρεστίου ἀνήγειρε σχολεῖα καὶ ἱδρυσε βιβλιοθήκας· ἠσχολήθη δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἀπέκτησε μεγίστην φήμην παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ σοφοῖς».

Περὶ τοῦ Ὁσποδάρου τούτου, καὶ ὁ γράψας τὴν κατὰ τὸ 1777 γαλλιστὴ ἐν Ἱασιῶ ἐκδοθεῖσαν ἱστορίαν τῆς Μολδαυίας M. C. λέγει: «Ὁ N. Μαυροκορδάτος προετίμα τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν εἰρήνην ἢ τὴν δόξαν τῶν μαχῶν».

Ὁ δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περὶ Ῥωμουνίας συγγραμματος τοῦ Elias Regnault συντάξας τὸ ἐν τῷ Dictionaire de Conversation ἄρθρον Valachie λέγει:—Πρῶτος Ὁσποδάρους ὑπῆρξεν ὁ N. Μαυροκορδάτος, ὁστις μετέβη εἰς Βλαχίαν τῷ 1716 καὶ παρέσχεν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην μεγάλας ὑπηρεσίας διὰ τῶν σταθερῶν αὐτοῦ προσπαθειῶν ὅπως κατορθώθῃ τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ πρόσδοσ τῆς πολιτισμοῦ.

Καὶ εἰς τῶν ἐμβριθετέρων ἱστορικῶν τῆς Γερμανίας, ὁ Βερνρόλδος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς: —«Ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ὁ ἐνωρὶς ὠριμασίας καὶ ἐμβριθῶς ἐκπαιδευθεὶς Νικόλαος, ὁ πρῶτος Ἑλληὺ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, ἔδωκε τὴν πρὸς τὸν πολιτισμὸν ὄθνησιν εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, διὰ τῆς αὐτόθι συστάσεως τυπογραφείου καὶ σχολῆς, ἐν ἣ ἐδιδάσκοντο ἡ ἐλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ, καὶ οὕτω πάντα σκοπίμως καὶ ὠφελίμως διενήργει τὸν πνευματικὸν φωτισμὸν, ἐνῶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ὡς ἀντιπροσωποκτόσρ φιλανθρωπικῶν τάσεων, δραστήριος ἐνεργῶν ὑπὲρ τῶν τῆς χώρας ὀλλίμων συμφερόντων, εἰσήγαγε τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου καὶ διέρρηξε τὸν δεσμὸν, τὸν δεσμεύοντα τοὺς βλάχους χωρικούς εἰς τὴν βάλακα».

Ἄν ταῦτα δὲν ἀρκοῦσιν ὅπως δοξάζωσιν ἡγεμόνα τινὰ καὶ καταστήσωσιν αὐτόν ἀγαπητὸν παρὰ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένοις λαοῖς, τὴν δὲ μνήμην αὐτοῦ προσφιλή παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, ἀγνωοῦμεν, μὴ τὴν ἀλήθειαν, τί πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται.

Ἄλλ' ὄχι· ἂν οἱ νῦν Ῥωμοῦνοι ἐν τῷ αὐτῷ ἀδικαιολογητῷ μῖσει περιλαμβάνωσιν εἰς τὰς τῶν ἀλλογενῶν. Ἄλλ' ὁ Φωτεινὸς μετὰ τόσῃ δριμύτητος σιγματοῖσι τὰς κακὰς τῶν φαναριστῶν πράξεις, τόσῃ ἀσχηρῶς κρίνει καὶ αὐτούς ἔτι τοὺς ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν ἐκτετακμένους, ὥστε ἔκρινε ὅτι ἡδυνᾶμεν νὰ κάμω ἕξαιρσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ ἀναγνώσκων σελίδιας τινὰς τῆς ἱστορίας τοῦ Φωτεινοῦ, νομίζει ὅτι ἀναγίνσκῃ ἔρωσαν ἱστορικός καὶ οὐχί Ἑλλῆνα, μέχρι τοιοῦτου σημείου ὅθι ἐνίοτε τὴν κατὰ τῶν φαναριστῶν ἀσχηρήτητα.

σιν ἀδιακρίτως πάντας τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἡγεμονεύσαντας φαναριστῶς, ἀν συγγέωσι πάσας τὰς πράξεις των ἀγαθῶς τε καὶ πονηρᾶς, ἀν οὐδεμίαν ποιῶσι διάκρισιν, μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν ὀσημέραι ἀξένουσαν ἀναγκῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς ἀτυχεῖς ἐκείνους ἡγεμόνας φορολογίαν καὶ τῶν ἐξ ἀγαθῆς προθέσεως καὶ πρὸς ἀντιστάθμισιν τοῦ κατ' ἀνάγκην κακοῦ ἐνεργειῶν των, ἡ ἀμερόληπτος ἱστορία δὲν ὀφείλει νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν τοιαύτην τακτικὴν καὶ τὸ ὑπαγορεύον αὐτὴν μέτρος.

Ἄλλως τε, ἔχομεν τρανοτάτην ἀπόδειξιν ὅτι οἱ τότε Ῥωμοῦνοι ὄλως διαφῶρος ἐσκεπτόντο, καθ' ὅσον ἐὺγνωμονοῦντες εἰς τὴν μνήμην τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, ἅμα τῷ θανάτῳ του, ἐσπευσαν δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Πύλην νὰ ζήτησωσιν ὡς ἡγεμόνα τὸν υἱὸν του Κωνσταντῖνον, μεθ' ὄλην τὴν ἀντίπραξιν τῶν φίλων τοῦ Μιχαήλ Ραχοβίτσα. Τοῦτο νομίζομεν χαρακτηριστικώτατον, καίτοι ὁ Ῥωμοῦνος ἱστορικὸς Λαουράνος ἀναφέρει αὐτὸ διὰ τρόπον τεινοντος εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σπουδασιότητά του.

* Βασταὶ συνέχισα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΝΑΣ.

ΟΙ ΑΛΛΗΛΟΦΑΓΩΓΕΝΤΕΣ

ΕΝ Τῶ ΒΟΡΕΙῶ ΠΟΛῶ

Β.

Συνέχισα 181 σελ. 279

Ἄπολλάρνοις. — Δεξασία τῶν Ἑσκιμῶν. — Ἄκαλοιοὶ οἰανοί. — Νεῖα ἀνακαλύψισι.

Οὐδέποτε ἐν τοῖς πράγματι ἀδελφικαῖς τούτοις συστάσεσι ἐλησημονοῦμεν τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν τῷ ταγματάρχῳ Γρηλίῳ, καὶ δὴν ἂμα μάλιστα νὰ εἴπω ὅτι τὸ κύριον θέλητρον τῶν συμποσίων μας ἦτο ἡ συνδιάλεξις μετ' ἀρχηγῶν ἀγαπητῶν, συμπαιθτικῶν καὶ διακεκριμένων.

Ἡ εὐγλωττία τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν, οἵτινες διέφουν ἡμᾶς, διέλαμπεν εἰς τὰς προπέσεις, ἄς οὐδέποτε παρῆλπον, ὑπὲρ τῆς οικογενείας, τῆς πατρίδος, τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ πάντοτε διὰ νέων λέξεων.

Ἐγίνωσκον τὴν τέχνην νὰ ποικιλῶσι τὴν ἔκτακτον θέσιν, ἐν ἣ εὐρισκόμεθα διὰ νέων πάντοτε ἐκφράσεων. Αἱ ἐκδηλώσεις δ' αὐταί, ὅσον συχναὶ καὶ ἂν ἦσαν, οὐδέν εἶχον τὸ τετριμμένον, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἄλλως εἰς ἀναλόγους περιστάσεις ἐν πεπολιτισμέναις κοινωνίαις.

Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἀνεκτιμητὸς βοήθειας, ἄς εὐρισκόμεν ἐν διοργανισμῶ τόσον ἐξαιρέτῳ καὶ ἐν τῷ ἐξαιρετικῷ μεγαλεῖῳ τοῦ ἐργου, εἰς ὃ εἴχομεν τὴν τιμὴν νὰ συμπράττωμεν, δὲν ἠδυνῆθημεν νὰ ἀντιστάωμεν εἰς αἰσθημα, ὅσον φοβερόν τοσοῦτον καὶ γενικόν.

Πραγματικῶς δὲ τὸ αἰσθημα τοῦτο ἐδοκίμασαν ἀνευ οὐδεμίαις ἐξαιρέσεως πάντες οἱ ἐξευρενηταὶ τῶν πολικῶν χωρῶν, ὅταν προσεγγίζῃ ἡ μακαρία ἡμέρα, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ὁ ἥλιος.

Οὐτε ἡ ὠραιότης τοῦ βορείου σέλαος, συχνότατα ἀναφανομένου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, οὐτε ἡ ἐμφάνισις ὑπολὺκου τινὸς φωτός, εἶδος χρισιστάτου φωσφορισμοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ὀρολόγια δεῖκνύουσι μεσημβρίαν, δύνανται νὰ ἐξαλείψωσι τὴν μυστηριώδη ταύτην ἀνησυχίαν, ἣτις φαίνεται ὅτι εἶχε τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς διατάραξιν τινὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τῇ ἀληθείᾳ οἱ ἀνδριότεροι καὶ ἀποφασιστικώτεροι καθίστανται ἐνίοτε οἱ δειλότεροι καὶ μετ' ὄλην ἀναποφασιστοί.

Χωρὶς οὐδεὶς νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἐλάχιστον φόβον, χωρὶς νὰ προῦπαρξῃ συνενοήσις τις μετὰ τῶν ἀνδρῶν, χωρὶς οἱ ἀξιοματικοὶ νὰ προφέρωσιν οὔτε λέξιν ἀποθαρρύνσεως, μίαν ἰδέαν ἠγέρθη ἀφῆσιν ἐν τῇ διανοίᾳ, ἐν τῇ φαντασίᾳ πάντων. Τὰ στήθη συγχρόνως πάντων ἐπέζοντο ἰσχυρῶς. Ἐκαστος δ' ἀνελογίζετο... ἘΜᾶς ἐγκατέλειψαν κατὰ τὸ 1832, θὰ μᾶς συνδράμωσιν ἄρα γε κατὰ τὸ 1833; Ὁ δεύτερος χειμὼν λήγει ὀσονοῦπα' θ' ἀναγκασθῶμεν ἄρα γε νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τρίτον; Προτιμώτερον μυριάκις θὰ ἦτο ν' ἀπολεσθῶμεν ἀποπειρώμενοι, ἀνοήτως ἴσως, νὰ ἐπανεύρωμεν τὴν Ἀμερικὴν διὰ τῶν πορθεσιῶν τῶν προωρισμένων εἰς ἐρεῦνας καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀποικίας ἢ νὰ ὑποστώμεν καὶ ἐν τρίτου παρόμοια βάσανα.»

Ὁ ταγματάρχῳ Γρηλίῳ ὅσει εἶχεν ἀναγνώσει τὰς σκέψεις ἐκάστου, ἔσπευσε νὰ δημοσιεύσῃ ἡμερησίαν διαταγὴν, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔμενον καὶ τρίτον ἔτος ἐν τῇ ἀποικίᾳ καὶ ὅτι ἐμελλεν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς προηγουμένης τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἠλίου λάμψεως, διὰ ν' ἀποθεσῶσι τρόφιμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν οἱ ἐκδρομεῖς ὄφειλον νὰ διατρέψωσιν, ὅπως ἀνοίξωσι διόδον διὰ τῶν πᾶγων, οἵτινες ἐκόλυον τὴν ἀποχώρησιν πρὸς τὸν ὄρμον τοῦ Μπάφιν.

Οὐδέποτε εἶδον ἐνθουσιασμὸν, ὅμοιον τῷ ἐκραγέντι, ὅτε εἶδομεν ἀναχωροῦσαν τὴν πρώτην συνοδείαν ἐντεταλμένην νὰ καταχωρῇ ζωοτροφίαις εἰς τὸ ἀρκιπτήριο Βαίρδ, ὅπου ἐμελλόμεν νὰ ἐπανεύρωμεν αὐτὰς, ἐὰν ἀφειμένοι εἰς μόνους τοὺς ἰδιούτους μας πόρους, ἡναγκαζόμεθα νὰ μεταβῶμεν εἰς προῦπάντησιν τοῦ μὴ φθάνοντος ἐξ Ἀμερικῆς πλοίου.

Καθ' ὄλον τὸν μῆνα περιοριζόμεθα εἰς μικρὰς ἐκδρομάς, πάντες δ' ἐθεώρουν τιμὴν των ἀλληλοδιαδόχως νὰ συμμετάσχωσι τῶν ἐπιπόνοι καὶ ἐπικινδύνου ἀποστολῶν, ἐξ ὧν ὄλων ἡ σωτηρία ἐξητητάο πιθανόν. Ὁ ταγματάρχῳ τοσοῦτον καλῶς διέγνων ὅ, τι ἐντιμὸν ἐνυπῆρχεν ἐν τῷ κοινῷ τούτῳ αἰσθηματι, ὥστε μετεχειρίσθη ὄλην τὴν δεξιότητα τοῦ πνεύματός του, ὅπως ὑποβρέψῃ αὐτό.

Τοσαύτη ἦτο ἡ ἐκ τῶν ἐργασίῶν τούτων προκληθεῖσα ἐξέγερσις, ὥστε τὸ φρόνημα τῶν ἡμετέρων συντρόφων ἐκαισθητῶς ἀνυψώθη οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον δ' ἐπηρέασεν αὐτούς ἡ βραδύτης κατὰ μίαν ἡμέραν τῆς πραγματικῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἠλίου ἕνεκα παχέος ὑπομέλανος νέφους καλύψαντος τὸ νότιον τοῦ ὀρίζοντος μέρος.

Ἐν τούτοις οἱ Ἑσκιμῶι μας βαθῶς ἐκ τούτου συνεταράχθησαν ἀμφότεροι. Πράγματι δ' ὑπάρχει παρὰ τοῖς λαοῖς, οἴτινες ζῶσιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς θηλάσεως τοῦ Μπάφιν γνῶμην τιν, δὲν τολμῶ νὰ εἴπω μεθ' ὄσα συνέβησαν, παράδοξος δεισιδαιμονία. Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι ἀξιοῦσιν ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐπανερχεται τὸ φῶς, ἐπιδραῖ ἐπὶ τῶν συμπεφοσμένων καθ' ὄλον τὸ ἔτος. Ἐὰν αἱ πρώται ἀκτῖνες εἰσδύσωσιν εἰς καθαρὸν ἀέρα, ἐὰν ὁ δίσκος δειχθῇ ἐν ὄλη του τῇ λαμπρότητι καὶ δὲν εἶνε παραμειομορφωμένος, ἡ δὲ φωτεινὴ ἐπιφάνειά του εἶνε πεπλατυσμένη ἀξιοσημειώτως, αἱ φῶκαι ἐσονται ἄφθονοι, αἱ λευκαὶ ἄρκτοι εὐάλοτοι, αἱ δὲ φάλαινα θὰ ῥίπτωνται εἰς τὰ ῥηγά. Ἐὰν δὲ ὁ οὐρανὸς εἶνε σκυθρωπός, ὀμιχλώδης καὶ πρὸ πάντων συννεφώδης, ὁ δὲ ἥλιος καλύπτεται, τότε μέγιστα ἐπικεῖνται δεινά, οὐδεμίαν δ' ἀνθρωπίνην δύναμιν εἶνε ἰκανὴ ν' ἀποτρέψῃ αὐτὰ.

Τὰς προλήψεις ταύτας πιστεύουσι καὶ οἱ ἀσπασθέντες ἐξ αὐτῶν τῶν Χριστιανισμῶν. Ὁ Χριστιανισμὸν καὶ ὁ Ἐδουαρδὸς ἦσαν περὶ πάντων τούτων τόσον ἀφελῶς πεπεισμένοι, ὥστε μὴ ἠρώτησαν, ἐὰν ἔπρεπε νὰ γνωρίσωσι ταῦτα εἰς τοὺς συντρόφους των. Ζωηρῶς ἀπέτρεψα αὐτούς τῆς ἰδέας ταύτης ὑποχρεώσεως αὐτοὺς νὰ μοι ὑποσχεθῶσιν ὅτι θὰ τὰ ἐφύλαττον μυστικᾶ. Οὕτω δὲ μόνος ἐγῶ ἔφερον τὸ βάρος τῆς ἐκμυστηρέσεως ταύτης, ἣτις, ἂν καὶ πολὺ ὀλίγον ἡμῖν εὐπιστος, βαθεῶς ἐν τούτοις με εἶχε λυπηθεί.

Ἄλλ' ὅπως πάντες οἱ λοιποὶ, ἠλεκτρίσθη καὶ ἐγῶ ἐκ μεγαλορῆμόνος τινος ἡμερησίας διαταγῆς τοῦ ταγματάρχου, ἀνακοινωθείσιν περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου. Ὁ ταγματάρχῳ ἔλεγεν ἡμῖν, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ προμήθειαι μας εἶχον ἐξασφαλισθῆ ἐν περιπτώσει ἀποχωρήσεως, ἔπρεπε νὰ χρησιμοποίησωμεν τοὺς μῆνας Μάρτιον, Ἀπρίλιον, Μάιον, Ἰούνιον καὶ Ἰουλίον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γεωγραφικῶν ὀρισμῶν, οὗς θ' ἀπεκομιζόμεν εἰς Ἀμερικὴν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὸ πρόβλημα τῆς ἐξερυνήσεως μεμακρυσμένων χωρῶν, ἀλλὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν ἄλλο μέγα ἔργον, τελειοποιοῦντες τὰς μελέτας ἡμῶν περὶ τῶν ἐγγύς ἡμῶν κειμένων τόπων.

Οὐδέποτε σοφώτερον πρόγραμμα θαυμασιώτερον ἐφημησθη. Δὲν θὰ παρασυρθῶ δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ περιγράψω τὰς καταπληκτικὰς περιπετείας, ἄς ὑπέστημεν, οὔτε τοὺς κινδύνους, οὗς διεφύγομεν κατὰ τὰς ἐκπληκτικὰς ταύτας ἐκδρομάς. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Λόγκουδ ἦτο ὁ τολμώτερος, εὐτυχέστερος καὶ ἐπιχειρηματικώτερος πάντων τῶν ἀρχηγῶν ἡμῶν καὶ ὁ μόνος ἐκ πάντων, ὁστις εἶχε μείζω ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ μέλλον! Ὅτε μοι ἀνεκοίνου τὰς χερσὰς ἐλπίδας του ὀφείλω νὰ ὀμολογήσω ὅτι ἡ καρδιά μου ἐπαλθεν ἰσχυρῶς καὶ ἀκούσιως ἐλησημόνου τὰς σκοτεινὰς προγνώσεις τῶν πτωχῶν Ἑσκιμῶν.

Ἡ εὐτυχία, μεθ' ἣς διεφύγομεν τοσοῦτους κινδύνους, ὁ πλοῦσιος ἀμνηστὸς ἀνα-

καλύψων, ἄς ἀπεκομιζόμεν εἰς τὸ παράπηγμά μας, προῦξόμεν ἐξαιρέτων ἐντύπων, ἀλλὰ πάντες κατελήγομεν εἰς θλιβερότατον συμπεράσμα. Τὸ μετεωρολογικὸν ἔαρ τοῦ 1833 καθυστέρει κατὰ ἕνα μῆνα καὶ δεκαπέντε ἡμέρας τοῦ παρελθόντος ἔτους 1832. Ἐὰν δὲ τὰ ἐξ Ἀμερικῆς ἀναμενόμενα πλοῖα δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσωσι μέχρῃς ἡμῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἔπετρεπέτο ἄρα γε νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ ἡνυόουμεθα περισσότερο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο;

Καθ' ὄλας τὰς πιθανότητας αἱ θύραι τῆς ἐκ πάγων εἰρκτηῆς μας ἦσαν διὰ πάντοδς κεκλεισμένοι. Ἐὰν δὲ δὲν ἀπεφασίζομεν ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ ἐκδιώσωμεν αὐτὰς ὀριστικῶς, θ' ἀφηροῦμεθα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώντων.

Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ φύσις εἶχε στήσει ἡμῖν παγίδα, ἐπιτρέψασα τόσον εὐχερῶς νὰ ἐγκαθιδρυθῶμεν ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ἄς ἀπηγόρευεν ἡμῖν νὰ καταλίπωμεν μετὰ ταῦτα.

Ἐκτός τούτου εἶχομεν πλήρεις τὰς χεῖρας ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ὑψίστου ἐνδιαφέροντος· δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ πράξωμεν ὅ, τι δυνάτο ὅπως μὴ βραδύνη ἢ συγκάλεισι τοῦ διεθνoῦς Συνεδρίου, εἰς ὃ πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου ἐμελλον νὰ συνέλθωσιν, ὅπως συζητήσωσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν πολιτικῶν ἐρευνῶν; Ἡδύνατό τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι αἱ σημειώσεις τοῦ πολυτιμώτερου τῶν σταθμῶν, τοῦ πολὺ περισσότερου τῶν ἄλλων πρὸς βορρᾶν προκεχωρηκότος, ἠδύνατο νὰ ἐλλείπωσιν ἐκ τῆς ἀξιολογημένης ταύτης συζητήσεως;

(Βασταὶ συνέχισα)

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ

ἀμερικανικὸν διήγημα

Συνέχισα 182 σελ. 280.

— Φίλε μου Ἰωνᾶ, τῷ ἔλεγεν ὁ Τσάρλ ἐπεξηγῶν αὐτῷ τὸ σχέδιόν του, ὅσν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα δεῖ κινεῖν, λέγει ἡ παροιμία· ἡ πῆτα δὲν θὰ πῆσῃ ψημὴν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἄφισε τοὺς στεναγμοὺς εἰς τὴν ἄχρη καὶ δουλειᾶ!

— Θὰ κάμω ὅ, τι εἰμπορέσω· ἀλλὰ τί θὰ χρησιμεύσουν ὄλα αὐτὰ;

— Θὰ χρησιμεύσουν νὰ γνωρισθῆς μετ' ὄλον τὸ σύνταγμα, ν' ἀποκτήσης φίλους.

— Πολὺ καλά· κ' ἐγὼ αὐτὸ ζητῶ.

— Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀφήσῃς πλέον τὴν μελαγχολίαν σου, με ἀκούε; κράτησέ τιν δια τὴν νύκτα· τὴν ἡμέρα δὲν πρέπει νὰ ἦσαι γελαστός ἂν θέλῃς ν' ἀποκτήσης τὴν συμπάθειαν τοῦ ἐνενηκοστοῦ πρώτου . . .

Αἱ συστάσεις ἐξηκολούθουν δραστηρίως. Ὁ Ἰωνᾶς ἠγωνίζετο γενναίως ὅπως φαίνεται εὐθυμος. Καὶ τὸ κατώρθου ἀρετῶς καλά. Ἐπειδὴ δὲ εἶχεν ἤδη δύο τρεῖς φίλους ἐν τῷ σύνταγματι, μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐσχετίσθη μετὰ πάντων. Ἐπόμενος δὲ τῇ νοθεσίᾳ τοῦ συμβούλου του, τὴν μελαγχολίαν του ἐφύλαττε διὰ τοὺς στενοὺς του φίλους· ἡ δυστυχῆς Βαίχη καὶ ὁ Τσάρλ εἶχον τοῦ λοιποῦ τὸ ἀποκλειστικόν

μονοπώλιον αὐτῆς. Ἄλλ' ἦσαν ἀληθεῖς φίλοι, καὶ παρηγοροῦντο ἀναλογιζόμενοι τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου.

Ἐν τούτοις ἡ ἐκλογικὴ πάλιν ἤρξατο καὶ μετὰ τοιαύτης μάχιστα σφοδρότητος, ὥστε ἠπέλει νὰ διαρρήξῃ εἰς τεμάχια τὸ σύνταγμα, ἂν διήρκει ἐπὶ μικρὸν εἰσέτι.

Ἐφ' ὅσον προσήγγιζεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς ἡ ἔξαψις καθίστατο ζωνοτέρα. Ἐκαστος παρεφέρετο, ὠμίλει, ἐπινεν, ἐκραύγαζεν ἰσχυρότερον ὑπὲρ τοῦ ὑποψηφίου του. Πάντες εἶχον ὀριστικῶς πλέον ταχθῆ ὑπὸ μίαν σημαίαν, ἡ δὲ μάχη προαναγγέλλετο πεισματώδης. Ἡ ἐπικρατούσα γνώμη ἦτο ὅτι οἱ αὐτονομισταὶ καὶ οἱ ἀντίπαλοι τῶν θὰ ἦσαν ἐν ἰσοψηφίᾳ.

ΙΑ'

Τέλος ἡ σπουδαία ἡμέρα ἐφθασεν. Οἱ ἀξιωματικοὶ συνήλθον εἰς σύσκεψιν ἐν τῷ ὄπλοστασίῳ. Πάντων ἡ μορφή ἦτο σοβαρὰ καὶ περίφροντις. Οὐδεὶς ἀστεϊσμὸς ἐξεστομίζετο τὸ ὑψαιότερον διήγημα δὲν θὰ εὕρισκεν εὐήκοον οὐς. Εἶνε παράδοξον, ὅτι δύο φίλοι, ἂν υἱοθετήσωσι διαφόρους γνώμας, δὲν δύνανται πλέον νὰ συναντηθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐκλογικοῦ πεδίου ἐχθρικῶς πως διακειμένοι καὶ ὑποβλέποντες ἀλλήλους τὸ μάλιστα μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἡ κάλλη λύση τὸ ζήτημα. Μετὰ τοῦτο ἡ διαφορὰ λησιμοναίται, καὶ οἱ δύο φίλοι ἐπανέρχονται εἰς τὸ παρελθόν. Τοῦτο συνέβαινε ἐν τῇ περιστάσει ἐκείνῃ. Ἐκαστος ἦτο τόσοσσοβαρὸς, ὅσον θὰ ἦτο ἂν ἐπένηθε ἐν κηδεῖα συγγενοῦ του.

Ἡ ἐπίσημος ὥρα ἐσήμανεν, ἡ ἐκλογὴ ἤρξατο, πάντων δὲ τὰ βλέμματα ἐξηρέων τὴν αἴθουσαν μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ ἴδωσιν ἀπουσίας ἢ λιποταξίας ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ. Ἄλλ' οἱμοὶ! πάντες ἦσαν παρόντες.

Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐγένετο ἡ διαλογὴ τῶν ψήφων. Ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς ἐμετρήθησαν τὰ δευτάρια, καὶ ἐξηλέγηθησαν ἐπιμελῶς. Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλε σοβαρῶς ὅτι ἡ ψηφοφορία ἦτο ἀκυρὸς διότι οὐδεὶς τῶν ὑποψηφίων ἐτυχεν ἀπολύτου πλειοψηφίας.

Στεναγμὸς ἀνακουφίσεως ἐξῆλθε πάντων τῶν στηθῶν. Ἐκαστον κόμμα δὲν ἐνίκησε μὲν, ἀλλ' οὔτε ἠττήθη.

Νέα ψηφοφορία. Ἡ σιγὴ ἦτο ἤδη μικροτέρα, καὶ τὸ γενικὸν διαφέρειν πολλῶ ὀλιγώτερον. Καὶ πάλιν ἔλλειψις πλειοψηφίας, καὶ πάλιν ἀνακουφίσεως στεναγμὸς.

Τρίτη, τετάρτη, πέμπτη ψηφοφορία εἰς τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπέληξαν ἀποτέλεσμα· οἱ ἀριθμοὶ οὔτε κατὰ μονάδα δὲν μετεβλήθησαν, οὐδεὶς δὲ τῶν ὑποψηφίων κατάρθρωσε νὰ τύχῃ ἀσθενοῦς κἂν σχετικῆς πλειοψηφίας ὅπως φανῆ νικητῆς.

Μετὰ τὴν πέμπτην ψηφοφορίαν κόπωσις τις κατέλαβε πάντας καὶ πόθος τις πρὸς ἀνάπαυαν. Ἦρχισαν ἀνησυχοῦντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παρατάσει τοῦ πράγματος.

Ἀφῆνης ὁ Τσάρλ Χάρστρον ἠγέρθη, διηυθύνθη πρὸς τὸ γραφεῖον καὶ ἔστη ἐνώπιον τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως. . . . Τί ἐμελλε νὰ εἴπῃ; . . . Ἐμελλε νὰ εὕρῃ μέσον τι πρὸς ἐξοδὸν ἐκ τῆς δυσχεροῦς ἐκείνης θέσεως;

Σιγὴ βαθεῖα ἐπῆλθε, πάντων δὲ τὰ βλέμματα προσηλώθησαν ἐπὶ τοῦ ῥήτορος.

«Κύριοι, εἶπεν, εἶνε προφανὲς εἰς ὄλους, νομίζω, ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις εἶνε πολὺ δύσκολος. Ἐψηφοφορήσαμεν πεντάκις, καὶ τἀποτέλεσμα δὲν μετεβλήθη οὔτε ἀπαξ. Καὶ ἂν δεκάκις, ἡκατοντάκις, χιλιάκις ψηφοφορήσωμεν, εἰς τὸ αὐτὸ θὰ καταλήξωμεν. Κατάδηλον λοιπὸν εἶνε ὅτι μὴ δυνάμενοι νὰ συνεννοηθῶμεν, εἰμεθα ἠναγκασμένοι ν' ἀναβάλωμεν εἰς ἄλλην ἡμέραν τὴν ἐκλογὴν, ὅπως συμφωνήσωμεν ἐπὶ τέλους ποῖον νὰ ἐκλέξωμεν. . . . Τούτου τεθέντος, ἐπιτρέψατε εἰς ἓνα τῶν συναδέλφων σας, — εἰς ἓνα τῶν ἀρχαιοτέρων συναδέλφων σας, ὅστις, ἐλπίζω, ὅτι μόνον φίλους ἔχει ἐδῶ. . . .»

— Τρία ζήτη τῷ Τσάρλ! ἐφώνησεν ὁ ὑπολογαγὸς Γιάκσων.

Τρεῖς ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ ἠκούσθησαν. Ἡ συνέλευσις ἐτήρει πρὸ τόσοσ χρόνου σιωπὴν, ὥστε εἶχεν ἀνάγκην νὰ κραυγᾶσῃ, ἀδιάφορον ὑπὲρ τίνος.

— Σας εὐχαριστῶ ἐκ βάθους τῆς καρδίας μου, κύριοι, ἐξηκολούθησεν ὁ Τσάρλ. Ἐπιτρέψατέ με λοιπὸν, νὰ σας εἴπω ποῖαν χάριν, ποῖαν μεγάλην χάριν ἐρχομαι νὰ ζητήσω ἀπὸ ὑμᾶς. . . . Ἐχω, ἓνα φίλον, τὸν ὅποιον ὄλοι γνωρίζετε, τὸν Ἰωάνν Σμιθ: Εἰδέτερετε ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ τὸν ὀνομάζουσαν συνταγματάρχην. . . . Ἀφῆτέ με νὰ σας διηγηθῶ μετὰ δύο λέξεις εἰς ποῖαν παράδοξον θέσιν εὕρισκεται. Συστήθεις ὡς συνταγματάρχης Σμιθ εἰς γέροντά τινα ἀξιωματικὸν τοῦ βρετανικοῦ στρατοῦ, ἠγάπησε τὴν θελκτικωτάτην κόρην του, τὴν ἐζήτησε καὶ τὴν ἔλαβε παρὰ τοῦ καλοῦ ἀξιωματικοῦ, νομίζοντος αὐτὸν φυσικῶς πρῶτον συνταγματάρχην τοῦ ὀμοσπονδιακοῦ στρατοῦ.

Βραδύτερον, ἐπῆλθεν ἐξήγησις, ὁ δὲ γέρον πατήρ μαθὼν ὅτι ὁ Ἰωάννης ποτὲ δὲν ὑπῆρξε συνταγματάρχης, διέλυσεν ἀμέσως τὸν ἀρραβῶνα. Ὁ φίλος μας εἶνε ἀπληπισμένος· ὁ πατήρ εἶνε ἀκαμπτος. . . . Τί μένει λοιπὸν εἰς τὸν Ἰωάνν διὰ νὰ δυνηθῇ καὶ πάλιν νὰ διεκδικήσῃ, νὰ λάβῃ τὴν ἀγαπητὴν του μνηστῆν; . . . Εἰς ἀπλοῦς τίτλος συνταγματάρχου, ὁ τίτλος τὸν ὅποιον δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀπονεύμεν εἰς κανένα ἀπόψε. . . . Κύριοι, διατὶ τάχα νὰ μὴ συγκατατεθῆτε νὰ χρησιμοποιοῦσθε πρὸς ὄφελος τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ νέου, τοῦ ἀξίου πάσης ἀγάπης, τὴν βραδύτητα ταύτην μίαις ἢ δύο ἐβδομάδων, ἢν μᾶς ἐπιβάλλουσιν αἱ περιστάσεις; . . . Διατὶ τάχα νὰ μὴ ἐκλέξητε τὸν Ἰωάνν Σμιθ συνταγματάρχην, προσωρινόν; θὰ διαικήσῃ τὸ σύνταγμα ἀπαξ, μόνον ἀπαξ, εἰς τὴν πρώτην παρέλασιν, καὶ ἔπειτα θὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του. . . . Βεβαίως εἰδέτερετε ὅτι σας ζητῶ μεγάλην χάριν, ὅπως ἐξαιρετικὴν χάριν· ἀλλὰ τεθῆτε εἰς τὴν θέσιν τοῦ φίλου μας καὶ ἴδῃτε πόσον εὐκολὸν εἶνε νὰ τὸν κάμητε εὐτυχῆ!

— Μὰ τὸ Θεό! θὰ εἶνε κακοῦθια ἐκ μέρους μας νὰ μὴ ἴδωμεν αὐτοὺς τοὺς δύο ἐρωτευμένους, ἀνέκραξεν ὁ ὑπολογαγὸς Γιάκσων.

— Ἐγὼ, εἶπεν ὁ προεδρεύων ἀντισυνταγματάρχης, δὲν βλέπω τί τὸ ἀνάρμοστον εἰς τὸ σχέδιον, τὸ ὅποιον μᾶς ὑποβάλλεται.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀντιθέτου κόμματος συνεσκέφθη μετὰ τινῶν τῶν δραστηριτέρων ὑπασπιστῶν του· εἶτα δὲ ἀποταθεὶς εἰς τὸν Τσάρλ.

— Ἄν ψηφίσωμεν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, ποῖαν ἐγγύησιν θὰ ἔχωμεν περὶ τῆς παραίτησεως; ἠρώτησε.

— Τὴν ἰδικὴν μου, ἀπεκρίθη ὁ Τσάρλ.

— Καὶ τὴν ἰδικὴν μου, προσεῖπεν ὁ ἀντισυνταγματάρχης, τὸν ὅποιον ἡ ἱστορία αὐτῆ τοῦ ἔρωτος εἶχεν ἰδιαιτέρως συγκινήσει, καὶ ὅστις ἐγνώριζε καὶ ἠγάπα τὸν Σμιθ.

— Ἄλλως τε, ἐπανελάθεν ὁ Τσάρλ, ὁ Ἰωάννης δὲν εἶνε μακρὰ ἀπ' ἐδῶ, καὶ θὰ εἶνε πρόθυμος νὰ ὑπογράψῃ ἐκ προτέρων τὴν παραίτησίν του.

— Φέρετέ τον ἐδῶ! ἐφώνησαν πανταχόθεν.

Ὁ Ἰωάννης εἰσήχθη ἀμέσως, διότι ὁ Τσάρλ εἶχε προνοήσει νὰ τὸν φέρῃ μαζί του καὶ νὰ τὸν τοποθετήσῃ εἰς τὸ φαρμακεῖον.

— Κύριοι, εἶπεν εἰς τὴν ὀμήγουριν ὁ Ἰωάννης, ὁ ἐξαιρετικὸς φίλος μου Τσάρλ Χάρστρον, συνηγόρησεν ὑπὲρ ἐμοῦ τόσοσ καλά, ὥστε ἡ ἰδικὴ μου συνηγορία εἶνε ὀληπεριττή. Δὲν ἀγνοῶ ποῖαν χάριν τολμῶ νὰ σας ζητήσω, ἐγὼ ὁ ξένος πρὸς τὸ σύνταγμα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπιμένω προσωπικῶς. Τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ἂν μοῦ κάμητε τὴν τιμὴν νὰ μοὶ τὴν ἀπονεύμητε, θὰ εἶνε τὸ καύχημα τῆς ζωῆς μου καὶ θὰ σας εὐγνωμονῶ ἐφ' ὅσον ζῶ.

— Εὐγε, Ἰωάν! . . . σύμφωνοι! Δὲν θ' ἀφήσωμεν ἓνα φίλον μας νὰ χαθῆ ἀπὸ ἔρωτα. . . .

— Κύριοι, εἰς τὴν κάλλην! εἶπεν ὁ ἀντισυνταγματάρχης.

Ἐψηφοφόρησαν καὶ αὐτίς. Καὶ ἐκ τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων ἐφάνη ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐξελέγη παμφηφεί.

— Τρία ζήτη ὑπὲρ τοῦ συνταγματάρχου Σμιθ! ἀνέκραξεν ὡς ὠρῶμενος ὁ Τσάρλ.

Ἀφ' οὗ ἐκόπασεν ἡ βοή, ὁ Ἰωάννης ἐπλησίασεν εἰς τὸ βῆμα.

— Κύριοι, μοὶ ἐκάμητε μέγιστην τιμὴν, διὰ τὴν ὅποιαν σας εὐχαριστῶ ἐκ βάθους τῆς καρδίας μου. Λυποῦμαι μόνον ὅτι δὲν εἶμαι ἀξίος τῆς τιμῆς τοῦ νὰ εἶμαι συνταγματάρχης σας, ἔστω καὶ δι' ὀλίγας ἐτι ἡμέρας. . . . Ἄλλ' εὐτυχῶς μοῦ ἐδανείσατε ἐπὶ ἐπιστροφῇ τὸν ἐνδοξον τοῦτον τίτλον. Ἄν ὁ γραμματεὺς σας συντάξῃ ἔγγραφον, δι' οὗ νὰ παραιτοῦμαι εἰς τὴν προσεχῆ συνέλευσίν σας, προθύμως θέλω τὸ ὑπογράψαι. . . .

— Δὲν θέλομεν ἔγγραφον παραίτησιν! ἀνέκραξεν εἰς τῶν ἰσχυόντων ἐκλογέων. Ὁ λόγος σας μᾶς ἀρκεῖ. Θὰ εἰσθε συνταγματάρχης μας ἕως ὅτου κατορθώσωμεν νὰ συνεννοηθῶμεν. Σύμφωνοι, κύριοι;

— Ναί, ναί, ζήτη ὁ συνταγματάρχης Σμιθ, ἀπεκρίθησαν πανταχόθεν.

(Ἐπεται συνέχισις.)